

**Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів
культурної спадщини обласної державної адміністрації
КУ «Одеський обласний навчально-методичний
центр закладів культури і мистецтва»**

**Методичні матеріали педагогічних конференцій
викладачів мистецьких шкіл Одеської області**

Випуск 1

Одеса 2019

Рекомендовано Методичною радою
КУ «Одеський обласний навчально-методичний
центр закладів культури і мистецтва»
Протокол № 02 від 21.11.2019 р.

Методичні рекомендації з предмету «Композиція декоративно-ужиткового мистецтва»

Автор:

Кудрявцева Едіта Андріївна – викладач КПНЗ «Дитяча художня школа №1 ім. К. К. Костанді м. Одеси».

Рецензент:

Тихомирова Тетяна Миколаївна – методист вищої категорії КУ «Одеський обласний навчально-методичний центр закладів культури і мистецтва», член Одеської організації Національної спілки художників України.

Відповідальний за видання:

Макайонук Світлана Пилипівна – т.в.о. директора КУ «Одеський обласний навчально-методичний центр закладів культури і мистецтва».

В методичній розробці йде мова про створення виразного художнього образу в техніці лиття паперу на уроках декоративно-прикладного мистецтва в художній школі; про роль вивчення нетрадиційних технік на виявлення та розвиток творчих здібностей і креативного мислення у дітей, на формування цілісного сприйняття естетичної культури.

Курс навчання литтю паперу розрахований на 4 роки. За кожною темою пропонується система творчих завдань та вправ. Робота може бути методичним посібником для викладачів дитячих художніх шкіл та художніх відділень мистецьких шкіл.

Кудрявцева Е.А.

Методичні рекомендації з предмету «композиція
декоративно-ужиткового мистецтва»

**«СТВОРЕННЯ ВИРАЗНОГО ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ
В ТЕХНІЦІ ЛИТТЯ ПАПЕРУ»**

Для художньої школи, художнього відділення мистецької школи

ЗМІСТ

1. ВСТУП.....	5
2. ІСТОРИЧНА ДОВІДКА.....	6
3. МАТЕРІАЛИ ТА ІНСТРУМЕНТИ	9
4. ТЕХНОЛОГІЯ ЛИТТЯ ПАПЕРУ	11
5. ОСНОВНІ ХУДОЖНІ ПРИЙОМИ.....	13
6. ДЕКОРАТИВНА КОМПОЗИЦІЯ	14
7. ЦІЛІ ТА ЗАДАЧІ.....	16
8. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	17
9. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН	19
9.1. I клас.....	19
9.2. II клас.....	24
9.3. III клас.	27
9.4. IV клас.....	29
10 ВИСНОВКИ	31
11. СПИСОК ТЕРМІНІВ.....	32
12. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	33
13. ДОДАТКИ.....	34

Вступ

У наш прогресивний час дуже часто трапляються нові матеріали, що дозволяють не тільки «оживляти» традиційні засоби малювання, а й суттєво привносити багато цікавих і несподіваних ефектів.

До таких матеріалів можна віднести декілька різновидів пластики, гравюри на органічному склі, і звичайно ж, порівняно молоду техніку як папір ручного лиття. Лиття паперу має величезну можливість удосконалення, оскільки до цієї техніки можна вводити колір, використовувати різні фактури, тим самим отримуючи можливість будь-якого доповнення під час роботи. Ця техніка дає прекрасну можливість для творчості, як учнів, так і педагогів.

Цікаво, що лиття паперу можна віднести як до графіки, так і до декоративно-прикладного мистецтва. Оскільки цій техніці властива наявність ознак двох видів мистецтв.

У наш час вироби ручної роботи цінуються дуже високо, адже вони зберігають тепло людських рук і не мають аналогів. Те ж саме можна сказати й про папір ручного лиття: інтерес до нього зростає з кожним днем. Отже, майстрам паперової справи нудьгувати не доведеться.

Нові вимоги змісту освіти в Україні, в тому числі в початковій мистецькій освіті спрямовані на поглиблене вивчення історії, культури тощо. Виховати людину, що поважає традиції свого народу, дбайливо ставиться до свого коріння - одна з головних задач сучасної освіти. Важливою складовою навчально-виховного процесу в початкових спеціалізованих мистецьких закладах є «Композиція» (ДУМ), яка викладається як предмет основного циклу (типова програма, 1989р. автор Бакун Т.Н.). Пропонований курс «Композиція» обумовлений розвиваючою функцією цих уроків. Тактильні відчуття, податливість матеріалу, можливість творення і перетворення паперової грудки в площинні та об'ємні твори дають потужний імпульс в розумовому і творчому розвитку учнів. Освіта в художній школі включає глибоку систему з вивчення декоративно-прикладного мистецтва та композиції. Метою цієї методичної роботи є розкриття можливостей матеріалу паперової пульпи для творчого розвитку учнів на заняттях по композиції у художній школі.

Для досягнення визначеної мети необхідно вирішити ряд завдань:

9.2. Дослідити матеріал папір в аспекті історичного розвитку.

9.3. Розкрити специфіку та можливості матеріалу паперова пульпа.

9.4. Розробити низку завдань з композиції створення учнями робіт у матеріалі паперова пульпа.

9.5. Викласти методичні рекомендації щодо організації навчального процесу на заняттях по композиції.

Історична довідка

Папір має багату історію виникнення у різних регіонах і культурах, є одним з найбільш важливих винаходів. Однак, люди зберігали інформацію у письмовому вигляді ще задовго до виникнення та виготовлення паперу - глиняні таблички, кора дерев, вапняк, мотузки, папірус і пергамент.

Папір отримав свою назву від папірису, який з'явився у Єгипті 5 000 років тому. Папірус був виготовлений з водно-болотної рослини *Syperus papyrus*, яка сягала 4 м і росла на берегах Верхнього Нілу. Напис робився за допомогою ручок, що вирізали з тростини. Старі сувої не викидали, їх очищували від нанесеного тексту та знову використовували.

У місті Пергам у Малій Азії використовували шкіри ягнят, телят, вівець або кіз для виготовлення пергаменту. Хоча пергамент і був дорожчий за папірус, зате вважався більш міцним матеріалом.

Історія виникнення паперу та виготовлення першого аркуша приписують Цай Лунь. Офіційною датою в історії виникнення паперу вважається 105 рік н. е.

Створений папір містив у своєму складі дерев'яну кору, непотріб конопель і

залишки рибальських сіток. Виникнення нового матеріалу для письма отримало схвалення в імператора, оскільки аркуші паперу не були важкими, на них було легко писати. Отже, в Китаї почали широко використовувати папір для запису інформації.

У наступні роки технологія виготовлення паперу багато разів змінювалася та поліпшувалася. Однак, основні ідеї Цай Лунь в історії виникнення паперу залишаються колишніми й до сьогодні.

У зв'язку з поширенням паперу на території величезної китайської імперії, починається проникнення мистецтва і виготовлення його за межами країни.

У XIII столітті таємницю виготовлення паперу в китайців дізналися араби. Знання виробництва паперу почало поширюватися в Європі. Навіть до цього часу пергамент, що виготовляли із шкіри тварин, залишався дуже коштовним. Так, для виробництва однієї Біблії було потрібно близько 300 овечих шкур. Ручне виробництво паперу в Європі тривало більш 700 років. Значне розширення виробництва та споживання паперу в історії його виникнення пов'язано з 1456 роком, коли Йоганн Гутенберг надрукував першу Біблію.

Йоганн Гутенберг (XV ст.)

Біблія Гутенберга

Перші майстерні з виготовлення паперу з'явилися на території сучасної Іспанії, а також Італії. У XV столітті почали виготовляти папір також на території Швейцарії, Австрії, Чехії, Польщі та Англії.

В Європі запрацював зовсім інший процес виробництва паперу. Сировиною

для виробництва слугували старі ганчірки. Зібраний одяг сортували, рвали та закопували в ями. Протягом деякого часу ганчірки залишали гнити у землі. Далі отримували однорідну масу, яку за допомогою спеціальних інструментів товкли в ступах. Розм'якшений матеріал розігрівали та виливали на спеціальні сита. З подальшою обробкою отримували готові аркуші паперу.

«Рукотворний» папір не схожий на папір машинного виготовлення. З погляду технічних стандартів він гірше: нерівномірний за товщиною, зазвичай менш рівний, дуже крихкий - такий папір не завжди підходить для друку. Але папір ручного виготовлення володіє однією незаперечною перевагою, що змушує забути всі недоліки – абсолютною ексклюзивністю. Майстри паперу давно помітили одну закономірність: навіть якщо при литті двох листів використовуються ті ж самі матеріали, а технологія виготовлення залишається незмінною, вони все одно будуть відрізнятися один від одного. Ефект несподіванки - ось що найбільше цінують майстри паперу. Мабуть, саме це перетворює виготовлення паперу з ремесла в мистецтво.

Матеріали та інструменти

Паперова пульпа - основний матеріал, з якого виготовляється папір. Для заготівлі пульпи використовуються рослинні волокна. Найцікавіший папір виробляється з диких злакових трав: очерету, пальмового листя, шовковиці, вівса тощо.

На уроках декоративно-прикладного мистецтва використовується паперова пульпа з подрібненого паперу, серветок різних кольорів. Оскільки процес виготовлення паперу ручного лиття є досить трудомістким і тривалим, викладач попередньо може сам виготовити паперову масу. Це набагато спростить процес роботи з технікою лиття ручного паперу.

Матеріали для декорування - пелюстки, сухе листя, подрібнені кава, лаванда, кориця, ваніль. Їх запах створює певний настрій, а контакт з папером будить відчуття тепла і затишку. Пелюстки перед роботою бажано розм'якшити, попередньо витримавши кілька годин у розчині води з оцтом.

Також можна використовувати нитки різної товщини, шматочки марлі, мережива, тонкого шовку.

Підфарбовуючі матеріали під час лиття паперу використовуються як рослинні, так і хімічні. Рослинні барвники надають паперу натуральні шляхетні відтінки: тютюновий, бежевий, кавовий, хаки, колір бордо тощо. Папір, у виготовленні якого використовуються рослинні волокна, легко відрізнити: він нерівномірно забарвлений, що надає йому додатковий шарм. Хімічні барвники (акварель, фарби для батику, анілінові барвники) застосовуються для додання паперу рівномірних відтінків найрізноманітніших кольорів.

Подвійна дерев'яна рамка з сіткою - головний інструмент для лиття паперу. Сітка може бути металевою, пластиковою або синтетичною. Від сітки значно залежить кінцевий вигляд паперу. Верхня частина рамки. Блендер використовується для подрібнення паперу в пульпу.

Також потрібні матеріали: ємність для однорідної паперової маси, клей ПВА, крохмаль, оцет для розм'якшення пелюсток, губки для збору зайвої вологи, суха тканина, що добре вбирає воду, відріз поліетилену для прикриття столу від впливу вологи, рушник для рук, праска для вже висохлого паперу.

Для виконання об'ємних робіт потрібна марля і тонкий папір (старі газети).

Як наочний посібник викладач може використовувати раннє виконані дитячі роботи.

Технологія лиття паперу

Перед тим, як почати виготовлення паперу ручної роботи, необхідно уявити собі якої форми, розміру треба мати паперовий аркуш, який декор можна привнести, в яких цілях буде використовуватися майбутній твір. Варто відзначити, що виготовлений папір може мати різну форму (квадратну, круглу, прямокутну). Структура паперу може бути рівною та фактурною, за технологією виготовлення - простою і декорованою пелюстками квітів, насінням, обрізками тканини, пір'ям, листям. Якщо необхідно зробити тонований папір, то можна використовувати різнокольорові обрізки паперу або просто додати до маси барвник.

Існує безліч засобів виготовлення саморобного паперу. Вони розрізняються методом виготовлення й видом використаного декору.

Технологія виготовлення паперу ручного лиття - процес не складний, але досить копіткий і дуже захоплюючий. Досить один раз самостійно відлити аркуш паперу, як можна осягнути єство матеріалу, зрозуміти його природу і особливі специфічні якості.

Властивості матеріалу перестають бути якимось умовним результатом. Вони починають сприйматися як процес творчої реалізації.

При значній різноманітності паперової сировини та технологій ручного лиття, можна використовувати абсолютно неймовірні ефекти, читаючи паперову площину як обсяг і навпаки, змішувати паперове волокно з такими доповненнями, що немислимі для поняття "папір". Таким чином виникла необхідність виділити поняття "папір ручного лиття" серед інших сучасних

пластичних технологій, що використовуються у художній творчості.

Для отримання паперу ручного лиття найголовніше - паперова маса, яка виходить з ретельно виготовлених волокон до стану, коли кожне відокремлене від іншого. Отримана маса розміщується у воді, що вичерпується за допомогою сита, і витягується у формі тонкої пластини. Вода витікає через отвори сітки, а тонкий шар переплетених волокон залишається на поверхні. Цей шар і є папером.

Для осягнення культури лиття паперу, виконання декоративної композиції та створення об'ємних форм за допомогою паперової маси необхідно вивчення цієї техніки в системі декількох технологій:

- «площина»;
- «сфера»;
- «тунель»;

А також в системі об'єднання двох форм:

- «Площина — сфера»;
- «Сфера — тунель».

Основні художні прийоми техніки

Техніка лиття ручного паперу дозволяє експериментувати з фактурами та матеріалами. Цей вид декоративно-прикладного мистецтва дає великий простір фантазії, нестандартному мисленню, впливає на розвиток і формування творчих здібностей у дитини.

До основних художніх прийомів можна віднести:

- Об'ємні ефекти та фактури (додавання різних з'єднань на стадіях підготовки пульпи та формуванні листа).
- Нерівні краї.
- «Рельєфне» лиття (тиснення).
- «Трафаретне» лиття (наскрізні отвори).
- Створення зображення з пульпи різних кольорів за допомогою нитки.
- Лиття на об'ємних формах.

Декоративна композиція

Коли створюється будь-який виріб, то дуже важливо враховувати основні правила композиції. Під терміном "декоративність" мається на увазі не просто прикраса, а особливий вид композиції, художній сенс якої міститься у взаємодії з навколишнім середовищем, простором, об'ємом, масою, площиною, форматом, якістю декорованої поверхні.

Існують площинні (фронтальні) й об'ємні види композицій. Композиція на площині може бути представлена роботами, зробленими в різних техніках і матеріалах. Фронтальну композицію широко використовують у роботах декоративно-прикладного характеру, де фактура матеріалу надає композиції рельєфності (гобелен, скло, повсть, лиття паперу). Композиції, що виступають з площини, тобто мають рельєф, також належать до фронтальної композиції.

Об'ємна композиція може бути симетричною або асиметричною. За допомогою асиметричної об'ємної композиції можна зрозуміти художній образ, створений автором, простежити виражену ним пластичну тему. Асиметрія дозволяє більш емке вираження образу, передає його багатогранність. Саме асиметричну об'ємну композицію легше розвинути, вкласти в певний простір або простір підпорядкувати їй. При створенні декоративної композиції найчастіше використовується метод творчої стилізації, тобто відбувається творче

переосмислення автором дійсно існуючих об'єктів природи та навколишнього світу. Основне завдання в цьому процесі - створення творчого образу, що має підвищену виразність і декоративність. Кінцевим результатом стає щось нове, те чого немає в навколишньому світі.

Процесу стилізації притаманне спрощення форм, узагальненість деталей, символічність, передача більш чіткої геометричної структури. Ці основні риси допомагають створити художній образ. Мета художника в стилізації - виявити найголовніше, характерне, передати емоційний образ.

При передачі настрою в композиції дуже важливе значення мають колірне рішення, тон, ритм, форма та її розташування, тобто якщо зобразити морське дно у брунато-сірих кольорах з черепашками та камінчиками однакового розміру, то навряд чи така композиція буде викликати захоплення. Якщо ж вирішити композицію на контрасті жовтих і блакитних кольорів, де форми будуть ритмічно розташовані в аркуші, де відчуваються промені сонця, то створюється динамічна композиція. Така робота буде викликати тільки позитивні емоції. На відміну від контрастного тонового рішення, більш спокійне рішення тоном не братиме на себе багато уваги. При цьому контраст тону використовується для передачі настрою. Рух і виразність в композиції можна передати, показавши неправильність і нестійкість. Незбалансованість розташування форм об'єкта викликає передчуття руху.

Динаміка - повна протилежність статиці. Використовуючи динамічну побудову, можна яскравіше передати настрій, вибух емоцій, підкреслити форму. Зображуване в динаміці вибудовують по косині. Бажане асиметричне розташування. Все будується на контрастах: контраст форм і розмірів, кольору та силуетів, тону та фігури.

Таким чином, декоративна композиція як особлива форма декоративно-прикладного мистецтва є одним із засобів естетичного виховання, пізнання й осмислення дійсності. Вона емоційно впливає на людину, розвиває її інтелект, формує почуття, вчить бачити, пізнавати та передавати навколишній світ особливими художніми засобами.

Цілі та задачі

Головною задачею педагога є залучення дітей до світу мистецтва через пізнання, фантазію, розвиток творчої активності, не нав'язуючи при цьому власних думок і смаків.

Цілі та задачі:

- навчальні: закріплювати пройдений матеріал за допомогою виконання роботи в новій для учнів техніці;
- розвиваючі: розвивати абстрактне мислення, формувати здатність до самостійної роботи; прищеплювати учням нові образотворчі навички, розвинути спостережливість, почуття форми, композиції, уяви та художнього бачення, здатності до спілкування й організованості;
- виховні: створити сприятливий емоційний клімат у класі, виховати інтерес до трудової діяльності, творів мистецтва, сформувати естетичний смак, комунікативні якості та доброзичливість.

Заняття литтям паперу сприяють: вдосконаленню трудових навичок, формуванню культури праці, концентрації уваги, розвитку конструктивного мислення, дрібної моторики рук, окоміру, творчої уяви, художнього смаку.

Методичні рекомендації до навчально-виховного процесу

Методи - це засоби взаємозв'язаної діяльності вчителя та учнів, спрямовані на досягнення цілей навчання. За допомогою методів реалізуються освітня, виховна та розвиваюча функції навчання. У визначенні методу слід звернути увагу на три моменти. Перший - діяльність педагога. Він пояснює, демонструє, інструктує, заохочує, карає тощо. Другий - дії учня - слухає, записує, читає, виконує тощо. Це зовнішня сторона його діяльності. І дуже часто результат навчання та виховання оцінюється саме за нею. Вирішив - молодець, відповів - добре, не вивчив - поставлю «два», не слухав – покараю. При цьому не враховується інша, прихована від очей вихователя внутрішня сторона поведінки учня, яка розкриває сам процес пізнання.

Зі свого боку творчість допомагає розкритися дитині повною мірою: розвиток уяви, пам'яті, вільної реалізації своїх думок. Тому, на мій погляд, вивчення цієї техніки важливо в будь-якому віці. Поєднання вікових особливостей з фактом непередбачуваності в процесі лиття паперу дає можливість зрозуміти внутрішній світ людини, а головне - знайти потрібний підхід до дитини. Треба зауважити, що одним з найбільш поширених форматворчих прийомів цієї техніки є стилізація, яка дозволяє розвинути художньо-творчі здібності, просторове

мислення, форми уяви та художнього бачення, прищепити почуття композиції. Вона розвиває, перш за все, фантазію, зібраність, посидючість і терпіння. Виявляючи фантазію, дитина шукає нові шляхи втілення задуманого в життя, долає труднощі, знаходить цікаві, незвичайні варіанти рішень.

Осмислення навчального матеріалу, бажання його пізнати, зосередитися, подолати себе - ці дії пов'язані з інтелектуальною, мотиваційною, вольовою, емоційною сферами діяльності дитини, про яку вчитель часом має туманне уявлення. Саме від цього в навчанні педагог йде навпомацки, наосліп. У кращому випадку завдяки великому практичному досвіду він інтуїтивно розвиває особистість дитини. Третя особливість методу зумовлена взаємодією вчителя й учня. Вона виявляється у зовнішній діяльності - організації учня до роботи та у внутрішній - управлінні його розвитком (навчання аналізу, синтезу, розширення діапазону соціально значущих мотивів поведінки та ін.). Тому педагогічна цінність методу визначається не стільки зовнішньою формою його вираження, оскільки внутрішньою, яка розкриває можливості розвитку творчої особистості дитини на уроці.

Останнім часом педагогічна громадськість широко обговорює питання «педагогіки співробітництва та співтворчості». Йдеться про активну позицію вчителя й учня в єдиному прагненні до досягнення благородної мети - всебічного гармонійного розвитку особистості.

Тематичний план

- 1 клас.** Тема 1. «Папір з нуля». Створення свого паперу;
Тема 2. Система технологій і художніх прийомів в техніці лиття паперу.
- 2 клас.** Тема 3. Система технологій «Площина» (робота за уявою);
Тема 4. Система технологій «Площина» (на основі робіт з натури).
- 3 клас.** Тема 5. Система технологій «Сфера»;
Тема 6. Система технологій «Сфера - площина».
- 4 клас.** Тема 7. Система технологій «Тунель»;
Тема 8. Система технологій «Тунель — сфера».

Завдання за темами

1 клас

1 клас

Тема 1. "Папір з нуля"

Вправи: а) зробити папір з пульпи одного кольору;
б) зробити тонований папір з пульпи різних кольорів;
в) зробити папір з доповненням рослинного матеріалу.

Завдання 1. Створення свого паперу

Бесіда про історію лиття паперу з відеоматеріалом. Знайомство з матеріалами, необхідними для лиття паперу.

Цілі: 1) знайомство з новою технікою та матеріалами, опанування процесу роботи з пульпою, отримання теоретичних знань і практичних вмінь;
2) розвиток почуття кольору та матеріалу;
3) виховання естетичного смаку, дбайливого ставлення до матеріалу.

Матеріали для вчителя: наочний матеріал з історії виникнення паперу (слайди), готові зразки паперу ручної роботи.

Матеріали для учня: паперовий матеріал натуральних відтінків, кольорові

серветки, пластикові стакани, блендер, підготовлений заздалегідь рослинний матеріал (пелюстки, листя), акварельні фарби з пензлями, рама з сіткою (А4), сітка на п'яльцях, вологопоглинаюча бавовняна тканина, серветки, губки.

Кількість годин: 9 год.

Організація робочого місця. Стіл накривається поліетиленовою плівкою. На блендері подрібнюється заздалегідь замочений шматочками папір необхідних кольорів. У контейнер і круглий таз наливаємо воду. Підготовлюємо все необхідне, щоб не відволікатися під час процесу.

Лиття паперу. Основний спосіб:

1. Робимо однорідну паперову масу - пульпу, дрібно наріваючи або нарізаючи паперові аркуші. Отриману масу кладемо до ємкості та заливаємо теплою водою. Все це добре перемішуємо, даємо постояти деякий час (від декількох годин до доби, залежно від щільності паперу).

2. Додати клей і крохмаль, щоб паперові волокна скріпилися між собою, а аркуш став міцним і гнучким.

3. Після цього можна змішати все міксером або розім'яти руками, щоб вийшла однорідна маса, яка повинна бути певної густоти.

4. Взяти рамку з натягнутою сіткою та пластиковий контейнер більшого розміру, ніж сама рамка. Вилити до контейнера отриману масу. Слід стежити за тим, щоб шар вийшов рівномірним.

5. Деякий час даємо воді стекти. Після відкидаємо майбутній лист з рамки на заздалегідь приготовлену суху тканину. Чекаємо висихання.

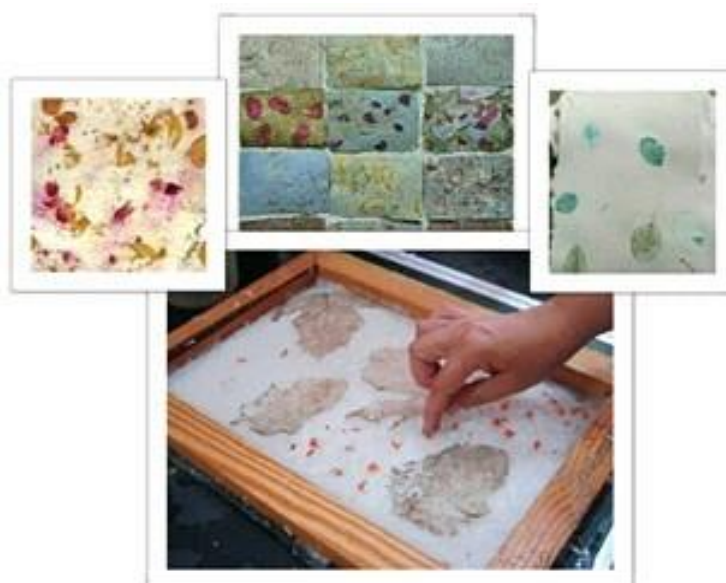

Зробимо лист тонованого паперу. Процес виготовлення цього паперу дуже схожий на основний. Тут теж потрібна фантазія.

Тонований папір робиться з кольорової пульпи, що виготовляється з серветок різних кольорів або зі звичайної пульпи, яка при бажанні підфарбовується аквареллю або фарбами для батика

Для отримання «мармурового» листа викладаємо пульпу кількох кольорів, які потім перемішуємо. Весь цей процес можна виконати, не виймаючи раму контейнера.

У цій техніці можна виконати паперові аркуші з переходом кольорів (від теплого до холодного та навпаки). Отриману поверхню можна декорувати шматочками кольорових серветок або тонкого паперу. Потім перевертаємо майбутній аркуш на тканину, віджимаємо зайву вологу. Накриваємо тканиною та ставимо під прес.

Папір з рослинним матеріалом. У контейнер з паперовою масою натуральних кольорів опускаємо попередньо заготовлені пелюстки, листя - все це змішуємо. Опускаємо до паперової рідини раму з сіткою. Виймаємо, після даємо воді стекти. Відкидаємо на тканину, віджимаємо зайву вологу.

Тема 2. Система технологій і художніх прийомів у техніці лиття паперу

Завдання 2. Площинна композиція «Ритми в природі»

Вправи: а) нерівний край;

б) рельєфне лиття (тиснення);

в) трафаретне лиття (наскрізні отвори)

Мета: 1) знайомство з технологічними прийомами лиття паперу, опанування цих прийомів і вміння грамотно їх використовувати, створення композиції на основі отриманих знань та вмінь;

2) розвиток творчого мислення, почуття ритму та матеріалу;

3) виховання дбайливого ставлення до матеріалу, образного мислення, естетичного смаку, самостійності. Формування світогляду юного художника.

Матеріали для вчителя: зразки технологічних прийомів лиття паперу, роботи минулих років.

Матеріали для учнів: пульпа натуральних відтінків, природні матеріали (листя, гілки, квіти невеликого розміру), щільний папір, клей, рама з сіткою, бавовняна тканина, губки, дерев'яна качалка, тонований картон для оформлення.

Кількість годин: 9 год.

Вироблення нерівного краю - одне з найпростіших вправ, що виконується на

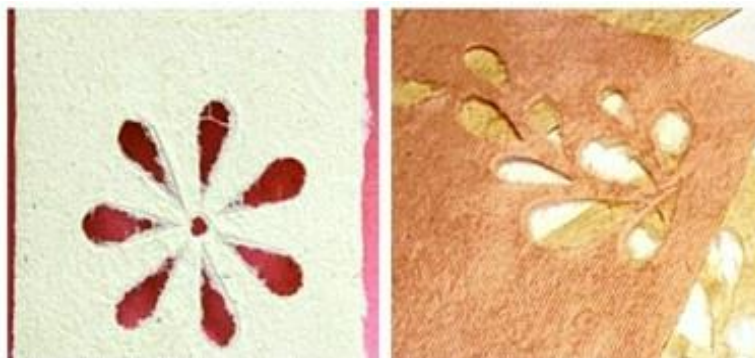
площині. Щільний аркуш паперу покриваємо бавовняною тканиною. Пластиковою ложкою викладаємо паперову масу. Зверху накриваємо вологопоглинаючою серветкою або тканиною. Віджимаємо губкою зайву вологу.

Тиснення. Викладаємо пульпу на аркуш. Накриваємо все це тканиною. Не до кінця віджимаємо воду. Знімаємо тканину, на сформовану паперову площину викладаємо матеріал для тиснення (листя, гілочки, квіти). Поверхню з викладеними листями покриваємо тканиною, прокатуємо дерев'яною качалкою, до кінця збираючи зайву вологу. Ставимо під прес. Сушимо.

Трафаретне лиття (наскрізні отвори). Нам потрібні рамка з сіткою для відливання, певної товщини рівні вологостійкі фігури - трафарети, що будуть визначати майбутній зовнішній вигляд паперового аркуша.

У результаті природні паперові краї наскрізних отворів виходять не тільки з зовнішньої сторони аркуша, але навіть усередині "як би вирізаного малюнка". Елементи візерунка можуть бути досить складними та дрібними.

Виконання композиції. На аркуші потрібного розміру компонуємо рослинний матеріал, який буде використовуватися в роботі. Необхідно вирішити де будуть знаходитися наскрізні отвори (олівцем намалювати якої форми вони будуть).

Вирізати з щільного вологостійкого матеріалу трафарети для наскрізних отворів, які потім приклеюємо або приколюємо шпильками до роботи.

Далі беремо пульпу натурального відтінку та викладаємо її на аркуш основи, де вже розташовані деталі для отримання отворів. Кількість паперової маси має

бути такою, щоб «виявилися» деталі наскрізних отворів. Накриваємо роботу бавовняною тканиною, трохи віджимаємо губкою. Далі на роботу викладаємо матеріал для тиснення. Дуже важливо на роботі розташувати все композиційно грамотно, тобто організувати площину листа, стежачи за тим, щоб права та ліва частини були рівномірно заповнені. У результаті композиція повинна набути естетичного завершеного вигляду.

Виклавши листя, накриваємо твір тканиною. Беремо дерев'яну качалку, прокатаємо по всій площині роботи. Збираємо зайву вологу. Після твір потрібно обов'язково поставити під прес. Чекаємо повного висихання. Далі роботу слід пропрасувати та наклеїти на тонований картон більш темного відтінку, що добре підкреслює наскрізні отвори.

2 клас

Тема 3. Система технологій «Площина». Робота за уявою.

Завдання 3. «Природні фантазії». Площинна декоративна композиція.

Мета: 1) створення образної композиції (на площині), вдосконалення знань та вмінь у техніці лиття паперу;

- 2) розвиток інтересу до матеріалу, почуття кольору, рівноваги в композиції;
- 3) виховання естетичного смаку, образного мислення.

Матеріали для вчителя: роботи минулих років, виконані за цією темою, слайди робіт сучасних майстрів на тему "Площинна декоративна композиція".

Матеріали для учнів: пульпа різних кольорів і відтінків, аркуш щільного паперу для основи, тонований картон для оформлення, бавовняна тканина, пластикова ложка для накладання пульпи, нитки різної товщини, губки.

Кількість годин: 9 год.

Виконання даного завдання відрізняється тим, що площинна композиція виконується на аркуші, а не на рамі. Краї композиції за такою технологією виходять нерівними. Це надає роботі шарму.

Виконання роботи:

На аркуш паперу наносимо малюнок задуманої композиції натуральної величини (за ескізом). Цей лист з малюнком і буде слугувати основою для нашої майбутньої площинної композиції.

У тих місцях, де треба виділити головне в композиції, викладаємо нитку. Під рукою добре мати нитки різної товщини. Починати роботу треба з товстої нитки. Більш тонку нитку потрібно класти вже в процесі роботи зверху на паперову масу. У цьому випадку композиція виходить більш об'ємною, багатоплановою, складною та цікавою, а гра товстих і тонких ліній створює графіку.

Потім наносимо на лист паперову масу потрібних кольорів, заповнюючи порожнечі. Палітру кольорів збагачуємо змішуванням одного кольору з іншим. Нанесення та змішування робимо за допомогою пластикових ложок.

Віджимаємо зайву вологу поролоною губкою, попередньо накривши бавовняною тканиною або волого поглинаючою серветкою.

Якщо ж робота «складна» за композицією, то викладання паперової маси та віджимання від води виконуємо фрагментами.

Після закінчення віджиму від зайвої вологи роботу покриваємо тонкою тканиною і ставимо під прес. Після повного висихання композицію обережно відділяємо від аркуша основи, на якому виконувалася робота. Зі зворотного боку через тканину роботу пропрасуємо.

Потім таку площинну композицію оформляємо на щільному тонованому картоні.

Тема 4. Система технологій «Площина» (на основі роботи з натури)

Завдання 4. «Декоративний натюрморт». Площинна декоративна композиція

Мета: 1) отримання знань та вмінь у техніці лиття паперу, створення виразної площинної композиції;

2) розвиток інтересу до цієї техніки, почуття рівноваги в композиції;

3) виховання естетичного смаку, самостійності. Формування світогляду юного художника.

Матеріали для вчителя: дитячі роботи за темою "Декоративний натюрморт"

Матеріали для учнів: пульпа різних кольорів і відтінків, аркуш щільного паперу для основи, тонований картон для оформлення, бавовняна тканина, пластикова ложка для накладання пульпи, нитки різної товщини, губки.

Кількість годин: 9 год.

Перш ніж приступити до роботи з паперовою масою треба:

- Виконати начерки натюрморту з натури

- Декоративно вирішити натюрморт (стилізувати предмети)
- На основі вдалого ескізу виконати малюнок, враховуючи, що розмір аркуша основи визначає розмір майбутньої роботи.

У декоративній композиції головне - зберегти враження цілісності, свіжості, не захоплюючись зайвою деталізацією. Важливе значення має колористичне рішення, колірна палітра. Основне завдання кольору в композиції натюрморту - передача емоційних станів і настроїв.

Коли підготовлена пульпа потрібних кольорів, а найголовніше - зроблено малюнок - починаємо роботу в матеріалі. Малюнок викладаємо ниткою за контуром, яка ефектно підкреслює силует предметів. Заповнюємо площину кольором (пульпою) за допомогою пластикової ложки. Після закінчення роботи обережно зібрати губкою воду, не порушуючи при цьому контур малюнка.

Коли робота остаточно віджата, ставимо її під прес і залишаємо сушитися. Важливе значення має оформлення роботи, останні штрихи. Роботу можна підкоригувати аквареллю, гелевою ручкою, тушшю та пером.

3 клас

Тема 5. Система технологій «Сфера»

Завдання 5. «Новорічні кулі». Створення новорічної прикраси для класу (колективна робота).

- Цілі:**
- 1) отримання знань в технології створення об'ємної форми за допомогою паперової маси;
 - 2) розвиток творчого мислення, дизайнерських здібностей, почуття об'ємної форми;
 - 3) виховання художнього смаку, образного мислення.

Матеріали: пульпа, марля, надувні кулі, нитки, ємність для води, клей, крохмаль, тканина, губки, поліетилен, плівка, контейнер.

Кількість годин: 6 год.

Організація робочого місця. Стіл накривається щільною поліетиленовою плівкою. Ставиться контейнер над яким і буде виконуватися завдання.

Кулю обтягнути марлею, зав'язати ниткою у його основи. Поступово обліпити кулю пульпою, віджимаючи зайву вологу.

Поки пульпа на кулях волога, можна виконати деякі елементи декору: накласти нитку, а якщо вибрати деякі місця, то куля вийде ажурною.

Тема 6. Система технологій «Сфера - площина»

Завдання 6. «Морські мешканці». Виконання об'ємної форми з поєднанням плоских деталей.

Мета: створення виразного образу, вивчення технології ручного лиття паперу. Розвиток дизайнерського мислення, виховання художнього смаку, почуття форми.

Матеріал для вчителя: таблиці з конструктивними розробками для створення образної об'ємної композиції, роботи минулих років.

Матеріали для учнів: пульпа, предмети, що мають кулясту форму (пінопластові роз'ємні кулі, повітряні кулі), марля, щільний папір для лекал плоских деталей, волого поглинаючі серветки, губки, поліетиленова щільна плівка, контейнер, клей ПВА, крохмаль, пензлі, фарби, баночки для води.

Виконуємо ескіз. За ескізом підбираємо кулясту форму, яку обтягуємо марлею. Робимо лекала плоских деталей, за якими на аркуші виготовляємо деталі з паперової маси - пульпи. Даємо висохнути. Додаємо до пульпи клей, обліплюємо цим всю кулясту форму. Добре віджимаємо. Даємо висохнути. Після цього починається процес складання деталей.

Вкінці роботи можна прикрасити, зробивши декор (гуаш, туш, акварель, нитки тощо).

4 клас

Тема 7. Система технологій «Тунель»

Завдання 7. «Казковий птах». Виконання об'ємної композиції.

Мета: створення виразного образу. Вивчення технологій техніки ручного лиття паперу. Розвиток творчого конструктивного мислення. Виховання художнього смаку.

Матеріали для вчителя: дитячі роботи минулих років, зразки предметів тунелеподібної форми.

Матеріали для учнів: пульпа, предмети, що мають форму тунелю, марля, щільний папір для лекал плоских деталей, вологопоглинаючі серветки, губки, поліетиленова щільна плівка, контейнер, клей ПВА, крохмаль, пензлі, фарби, банки для води.

Кількість годин: 12 год.

Для створення об'ємної композиції треба виконати ряд ескізів, вибрати форму для виконання роботи, продумати конструкцію та колірне рішення.

Тільки тоді можна починати втілювати задуманий образ у матеріалі.

Готуємо робоче місце та всі матеріали для роботи. До пульпи обов'язково додаємо клей ПВА або шпалерний клей. Обліплюємо форму пульпою, губкою віджимаючи воду. Даємо остаточно висохнути.

Отриману форму відокремлюємо від формотворчої деталі. Для більшої виразності образу слід приділити увагу опрацюванню деталей, використовуючи всілякі матеріали (фарби, нитки, картон, клей тощо).

Тема 8. Система технологій «Тунель - сфера»

Завдання. Створення улюбленого образу

Цілі: 1) узагальнення знань, отримання вмінь та використання їх на практиці, створення виразного образу;

2) розвиток почуття форми та дизайнерського мислення;

3) виховання художнього естетичного смаку й образного мислення.

Матеріали для вчителя: об'ємні роботи, що виконані в техніці лиття паперу (тунель - сфера).

Матеріали для учнів: пульпа, сфероподібна та тунелеподібна форми для лиття паперу, марля, щільний папір для лекал плоских деталей, вологопоглинаючі серветки, губки, поліетиленова щільна плівка, контейнер, клей ПВА, крохмаль, пензлі, фарби, банки для води.

Висновки

Освоївши техніку лиття ручного паперу, діти зможуть створювати не тільки картини, а й інші цікаві вироби декоративно-прикладного мистецтва. Подібний вид творчості дуже подобається дітям. До того ж це допомагає учням розвинути дрібну моторику рук, розвиває художній смак.

Зусилля педагогів, спрямовані на те, щоб привнести до своєї програми методику нової техніки не будуть випадковими. За минулі роки, що створюється та вдосконалюється техніка лиття ручного паперу, художниками було зроблено чимало того, що допоможе сучасним викладачам образотворчого мистецтва, їх діяльності.

Зіткнувшись з цим питанням на практиці, я не сумніваюсь в тому, що лиття паперу зацікавить педагогів художніх шкіл тим, що в силу властивостей самого матеріалу воно цілком доступне для занять з учнями майже всіх вікових груп. Це виражається, перш за все, в порівняльній легкості оволодіння технікою, «податливості» матеріалу, простоті обладнання.

Навчання доповнює та оновлює увесь комплексний процес освіти. Безсумнівно, що воно зіграє свою роль у становленні майбутнього покоління художників, таким чином, визначивши його напрямок. До всього сказаного хочеться додати, що всі отримані знання, вміння навички знадобляться для подальшої роботи з дітьми, у вихованні в них художнього смаку, духу новаторства.

Види практичної діяльності та послідовність практичних робіт визначаються віковими особливостями учнів і побудовані на основі поступового збільшення ступеня технологічної складності виробів, що виготовляються з урахуванням можливості прояву учнями творчої ініціативи та самостійності.

Список термінів

Декель — це обмежувач форми аркуша під час лиття паперу.

Лиття паперу (pulp moulding) – це процес формування паперового аркуша з паперової маси.

Пульпа — паперова маса, що виготовлена з подрібнених паперових волокон.

Список літератури

- Моляко В. А. Психология творческой деятельности : монография. Киев : Знание, 1978. 46 с.
- Петровский А. В. Психология развивающейся личности : монография. Москва, 1987. 240 с.
- Басова Н. В. Педагогика и практическая психология : монография. Ростов на Дону : Феникс, 2000. 416 с.
- Загвязинский В. И. Педагогическое творчество учителя : монография. Москва : Педагогика, 1987. 160 с.
- Лук А. Н. Психология творчества : монография. Москва : Наука, 1978. 158 с.
- Фаворский В. А. Об искусстве, о книге, о гравюре : монография. Москва : Книга, 1986. 240 с.
- Герчук Ю. Я. Основы художественной грамоты : уч. пособ. Москва : Учебная литература, 1998. 208 с.
- Зубарева Н. М. Дети и изобразительное искусство : монография. Москва : Просвещение, 1969. 111 с.
 - Терентьев И. Искусство бумаги. Publish. 2002. №10. URL: https://www.publish.ru/articles/200210_4046821 (дата обращения 25.07.2015).
- Шатунова О. В. Современные виды декоративно-прикладного творчества : уч. пособ. Елабуга : ЕИ(Ф) К(П)ФУ, 2015. 152 с.
- Блисс Х. Бумага. Твоя мастерская / пер. с англ. Л.Ю. Брилова. Санкт-Петербург : Норинт, 2000. 31 с.

Додатки

Роботи сучасного художника Латіфа Казбекова (ручне лиття паперу)

